

Pedagogická fakulta MU
Poříčí 9, Brno 603 00

SP4MP_MTO2 Metodologie 2
Závěrečný projekt

Zadala: **Mgr. Lenka Slepíčková**

Vypracovala: **Jana Michlíčková (učo 244270), speciální pedagogika, 1. ročník, NMgr.**

Brno 2010

Závěrečný projekt

Téma: Symptomatické poruchy řeči

Problém: Specifika logopedické péče u dětí s mentální retardací

Otázka: Jaké jsou možnosti a specifika logopedické péče u dětí se středně těžkou mentální retardací?

Komunikace hraje v životě každého jedince nesmírně důležitou roli a je zásadní pro zapojení člověka do společnosti. Díky řeči můžeme komunikovat s ostatními lidmi, předávat si informace a utvářet si tak ucelený obraz okolního světa. Zvládnutí komunikačních kompetencí však úzce souvisí s kognitivními schopnostmi jedince, zejména pak s úrovní jeho intelektu. Děti s mentální retardací pak v tomto ohledu vstupují do života s určitým handicapem a úkolem především odborných pracovníků a rodiny je usnadnit jim cestu k osvojení komunikačních schopností a dovedností v maximální možné míře.

Logopedická péče u dětí s mentální retardací neprobíhá zcela běžným způsobem, ale má svá specifika, která umožňují rozvíjet komunikační schopnosti dětí nejen po formální, ale také po obsahové stránce, což pozitivně přispívá k rozvoji celé osobnosti. Cílem této práce je tedy analyzovat možnosti logopedické intervence, prezentovat pomůcky a terapeutické postupy, které jsou využívány pro rozvoj komunikačních schopností u dětí s mentálním postižením.

Hlavní výzkumná otázka:

- Dosáhnou klienti SPC během doby šetření posunu ve svých komunikačních schopnostech?

Vedlejší výzkumné otázky:

- Ve kterých konkrétních oblastech řeči dojde ke zlepšení?
- Které metody práce jsou nejefektivnější?
- Jak významnou roli hraje ve zlepšování komunikačních dovedností přístup rodiny?

Výzkumná strategie

Pro svoji práci jsem si zvolila kvalitativní výzkum. Důvodem je, že data, která budu zpracovávat, nelze kvantifikovat. Dále je to také proto, že při menším počtu zkoumaných jednotek je pro mne lepší osobnější přístup a hlubší poznání problematiky. Bude pro mne důležitější popis a analýza toho daného procesu než jeho výsledek.

komunikace, vztah mezi dítětem a rodičem, forma komunikace, emoce, sociální chování atd. Př. část z tabulky vývojové škály řeči u dětí, škála pro narušený vývoj řeči.

Přiměřeně reaguje na slova nebo gesta (mává při pá-pá)
Uposlechne jednoduchý příkaz
Projevuje přání ukázáním
Napodobuje hluky z okolí
Napodobuje dvě jednoduchá slova
Na výzvu ukáže alespoň na jednu část těla
Má aktivní slovní zásobu dvou slov
Ukáže na boty, oděv, hračky
Má slovní zásobu o pěti slovech

Zamyšlení se nad možnými praktickými a etickými problémy při výzkumu

Jedním z problémů může být citlivost údajů, které jsou v kazuistice zpracovány. I když není samozřejmě uváděno jméno ani osobní údaje jednotlivých případů, může se stát, že někdo v daných případech rozpozná konkrétní osobu. Může se také stát, že informace jsou nepřesně zpracovány, což pak zkresluje celkový obraz výzkumného vzorku, navíc to může poškozovat ty, kterých se údaje týkají.

Terénní poznámky a záznam z prvního realizovaného rozhovoru / pozorování / analýzy dokumentu

1. Jaký vidíte největší rozdíl v práci s dětmi s mentálním postižením a dětmi intaktními?
Největší rozdíl vidím v koncentraci. Celkové zaujetí dětí s mentální retardací je velmi kolísavé, což samozřejmě vyžaduje jiný přístup. Práce je v tomto ohledu mnohem náročnější.
2. Jaký má podle Vás vliv rozvoj komunikačních schopností jedince s mentálním postižením na vývoj dalších kognitivních funkcí?
Určitě velký význam. Rozvoj řeči je vlastně jeden z hlavních prostředků při rozvíjení těchto funkcí - paměti, myšlení, vnitřní řeči. Považuji to za velmi důležitý nástroj.
3. Lze pozorovat pozitivní vliv logopedické intervence i v sociální oblasti dítěte?
Ano. Řekla bych, že je to dokonce hlavní důvod logopedické péče u těchto dětí. Řeč slouží především k navázání sociálního kontaktu. Proto se také snažíme využívat AAK tam, kde mluvená řeč chybí.

Analýza dokumentů:

Bětko (vyšetření SPC)

- dg. mentální retardace (střední stupeň MR), morbus down
- žije v rodině
- motorika: chůze samostatná o širší bázi, hračky bere prsty, překládá, manipuluje, střídá ruce

- zrak: korekce brýlemi, kontakt naváže, sleduje rty, vybírá obrázky, třídí větší předměty
- sluch: na pokyny reaguje výběrově, ale slyší
- artikulační orgány: orofaciální patologie Morbus Down
- porozumění řeči: výzvy opakované, orientace na těle, pozná známé osoby, věci denní potřeby, běžné oblečení, jídlo, zvířata, má ráda dětské hříčky, doprovází je pohybem
- logopedická dg.: opožděný a omezený vývoj řeči jako symptom základní diagnostiky, verbální věk odpovídá 18 měsícům, produkce 12 měsíců

Pozorování

- chování: přátelská, zvědavá, zpočátku spolupracuje, po chvíli odmítá, nutný častý odpočinek, pak pokračování, potřeba motivace k dalším úkolům
- komunikuje převážně s matkou, strach z cizích lidí nemá, velmi dobře se adaptovala na nové prostředí, s ostatními dětmi příliš nekomunikuje – spíš v případě nutnosti nebo neverbálně, verbálně velmi málo

Námět k modifikaci výzkumného návrhu na základě předchozího bodu

- rozhovor: bude lepší nahrát si rozhovor na diktafon než si pouze dělat poznámky nebo se snažit zachytit celý rozhovor psaným textem, velmi těžko se pak informace zpracovávají, navíc je to na úkor přesnosti výpovědi, což může uškodit nejenom výzkumu, ale i respondentovi
- rozhovor: chtěla bych zařadit také rozhovory s rodiči, popř. pozorování dětí i v jiném než školním nebo SPC prostředí, abych více poznala jejich spontánní chování, zejména v řečové složce může mít strach, ostych, jiné prostředí velký vliv
- analýza dokumentů: je třeba vytvořit si záznamový arch pro zaznamenávání dat z dokumentů tak, aby bylo čitelné, jak jdou chronologicky po sobě; také stejné oblasti vývoje by měli být ve stejném sloupci pro lepší orientaci a pro snadnější analýzu výsledků

Literatura:

JANKOVSKÝ, J. *Ucelená rehabilitace dětí s tělesným a kombinovaným postižením*. Praha: Triton, 2006. ISBN 80-7254-730-5.

KÁBELE, F. A KOLEKTIV. *Somatopedie*. Praha: UK, 1993. ISBN 80-7066-533-5.

LECHTA, V. *Symptomatické poruchy řeči u dětí*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-433-5.

LUDÍKOVÁ, L. *Kombinované vady*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. ISBN 80-244-1154-7.

RIVA, D., BULGHERONI, S., PANTALEONI, C. *Mental retardation*. Montrouge: John Libbey Eurotext, 2007. ISBN 978-2-74-200687-8.

SELIKOWITZ, M. *Downův syndrom*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-973-9.

ŠUSTROVÁ, M. A KOL. *Diagnóza: Downov syndrom*. Prešov: Spoločnosť Downovho syndrómu v Slovenskej republike, 2004. ISBN 80-8046-259-3.

ŠVARCOVÁ, I. *Mentální retardace: vzdělávání, výchova, sociální péče*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-060-7.

VALENTA, M., MÜLLER, O. *Psychopedie*. Praha: Parta, 2003. ISBN 80-7320-063-5.

WILSON, A. (ed.). *Augmentative Communication in Practice: An Introduction*. Edinburgh: CALL Centre, 1998. ISBN: 1 898042 15 2.